

Spôsob určovania zdrojov multikriteriality v teórii rozhodovania Náčrt využitia vedomých a podvedomých rozhodovacích procesov

Alexandr ČESTNĚJŠÍ – Katedra stratégie a podnikania Fakulty managementu Univerzity Komenského
Bratislava (cestnejši@telecom.cz)

Jaroslav KLČ – Katedra stratégie a podnikania Fakulty managementu Univerzity Komenského Bratislava
(klc@cz.globalrefund.com)

Eva JURINOVÁ – Katedra marketingu Fakulty managementu Univerzity Komenského Bratislava
(evajuri@post.sk)

V celom svete prichádzajú do rozporu zástancovia dvoch základných smerov bádania v oblasti teórie rozhodovania, a to normatívneho a deskriptívneho. Vyriešený pritom nie je problém ich užitočného prepojenia.

Na jednej strane poznáme použitie matematicko-štatistickej metodológie na optimalizáciu rozhodovacích procesov, ktoré však zatiaľ nevystihujú skutočné potreby simulácie ekonomických vied, manažmentu a manažérskeho rozhodovania. Tieto prístupy zvyčajne nazývame *normatívnymi*. Od posledného pokusu o maximálne priblíženie matematického aparátu ekonomike fuzzy množinami Američana Zadeha uplynulo 20 rokov. Od tých čias proces zblížovania zostal na rovnakej úrovni, t. j. matematici čakajú na ekonómov, kým im pripraví dobre štruktúrovaný problém, lebo so stochastickými ekonomickými javmi sami pracovať nevedia.

Na druhej strane sú zasa humanitní vedci, ktorí sa spoliehajú len na súbor vied o ľudskom konaní. Hlavným nástrojom ich *deskriptívneho* prístupu je opis čiže deskripcia, ktorá sa odohráva predstavovaním verbálne logických všeobecných modelov rozhodovacieho procesu. Proces zblížovania s normatívnymi vedcami má opačný charakter. Chcú od matematikov, aby im poskytli také metódy, ktoré by ich deskriptívnym modelom dali vedecký ráz, pretože sa sami v modernom matematickom aparáte nevyznajú.

Od neskorých 70-tych rokov 20. storočia sa vo svete šíri *tretí, kompromisný (hybridný)* smer, prepájajúci deskriptívne prístupy opisu s matematickým podložením všeobecných modelov rozhodovacieho procesu. Matematický aparát síce zatiaľ priniesol veľa optimalizačných metód rozhodovania, ale založených takmer vždy na monokriteriálnych optimách, ktoré však nenachádzajú želaný ohlas v ekonomickej realite, lebo nedisponujú spoľahlivými a vierohodnými metódami na suboptimálne multikriteriálne riešenia.

Naša hypotéza riešení vychádza zo *slovensko-českej školy manažérskeho rozhodovania*, vyvíjanej od r. 1971 Alexandrom Čestnějším na českých a slovenských vysokých školách. Smeruje od hybridného chápania normatívnych a deskriptívnych prístupov k semialgoritmickému modelovaniu manažérskeho rozhodovania. Rozvíja pritom nielen vedomé, ale aj podvedomé informačné naplnenie rozhodovacích procesov s prenesením na tímové rozhodovanie na multikriteriálnej konzensusálnej báze.

Hypotéza je založená na modeloch ekonomického merania prvý raz použitých v *tímovej ekonomickej diagnostike*, ktoré pomocou škál (stupníc) spolu s málo využívanou *teóriou vierohodnosti* dekodujú kognitívne správanie sa ľudí v socioeko-

nomických manažérskych systémoch. Zahŕňame do nej **znalostný manažment** na skúmanie hlbinných psychologických fenoménov človeka-rozhodovateľa. Tieto v praxi schodnejšie modely sme pre ich hybridný charakter nazvali **semialgoritmické modely multikriteriálnych rozhodovacích procesov**. Sú totiž schopné čerpať potrebné informácie nielen z vedomých, ale aj podvedomých až nevedomých zdrojov nášho poznania.

V tomto príspevku sme chceli predložiť prvé výsledky vedeckej práce mladého tímu doktorandov, ktorí sú včlenení do bádateľského výskumu Katedry stratégie a podnikania Fakulty managementu UK v Bratislave; výsledky sa predkladajú v podobe aplikovateľných verzií semialgoritmického modelovania procesu tímového manažérskoho rozhodovania na vedeckú diskusiu.

LITERATÚRA

ČESTNĚJŠÍ, A. (1974): *Racionalizační diagnostika v podniku*. Praha, Institut ČSKVŘ, 1974.

ČESTNĚJŠÍ, A. (1979): *Rozhodování v podniku*. Praha, SNTL, 1979.

ČESTNĚJŠÍ, A. (2001): *Manažérské rozhodování*. Bratislava, Vydavateľstvo UK, 2001.

ČESTNĚJŠÍ, A. – KLČ, J. (2001): Semialgorithmical Approach to Global Strategic Decision Making (Slovak-Czech Decision-making School with the Subconscious Decision Support engine utilisation). *CD-ROM Proceedings of The 6th World International Conference on Global Business & Economic Development*. Bratislava, Fakulta managementu, 2001.

KLČ, J. (2002): *Reálne rozhodovanie (Dynamika a vlastnosti rozhodovania v reálnej rozhodovacej situácii)*. [Rigorózna práca.] Bratislava, Fakulta managementu UK, 2002.

SUMMARY

JEL Classification: A 29, C 44, D 21, D7, D 83

Keywords: decision-making theory – multiple-criteria system – knowledge management

Multiple Criteria in Decision-making Theory

Alexandr ČESTNĚJŠÍ – Management faculty of Komensky University, Bratislava
(cestnejsi@telecom.cz)

Jaroslav KLČ – Management faculty of Komensky University, Bratislava (klc@cz.globalrefund.com)

Eva JURINOVÁ – Management faculty of Komensky University, Bratislava (evajuri@post.sk)

The paper concerns multiple-criteria framework in decision-making theory. It advocates so-called semi-algorithmic modeling in the managerial decision-making process where subconscious decision processes are also considered.